

MỘT SỐ Ý KIẾN VỀ NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP CỦA CHẾ ĐỘ BÁO CÁO, ĐIỀU TRA THUỶ SẢN

Hoàng Văn Dục
Cục Thống kê Thanh Hoá

Những năm gần đây ngành Thuỷ sản đã có những bước tăng trưởng khá nhanh, không chỉ đơn thuần tăng về số lượng mà cũng tăng cả về chất lượng sản phẩm. Cơ cấu của những sản phẩm có chất lượng cao ngày càng tăng đặc biệt đối với những sản phẩm nuôi trồng, từng bước đảm bảo nhu cầu tiêu dùng ngày càng cao của các tầng lớp dân cư và đáp ứng nhu cầu xuất khẩu. Vì vậy nhiệm vụ nắm các thông tin về sản xuất thuỷ sản ngày càng trở nên quan trọng. Những năm qua công tác thu thập số liệu về hoạt động của ngành thuỷ sản đã được Tổng cục Thống kê cải tiến nhiều lần cả về nội dung và phương pháp thu thập và thực tế đã giúp các địa phương đánh giá được sản lượng khai thác, nuôi trồng tương đối sát với thực tế. Hiện nay việc thu thập thông tin về sản xuất thuỷ sản dưới hai hình thức:

Tổng điều tra theo chu kỳ 5 năm một lần để thu thập những thông tin cơ bản về cơ sở sản xuất, lao động, phương tiện, diện tích nuôi các loại thuỷ sản,... phục vụ cho việc đánh giá thực trạng ngành thuỷ sản, đồng thời làm cơ sở cho việc hoạch định chiến lược, xây dựng kế hoạch và chính sách phù hợp thúc đẩy ngành thuỷ sản phát triển,... Kết quả tổng điều tra còn làm căn cứ để lập dàn chọn mẫu cho một số chỉ tiêu quan trọng trong sản xuất thuỷ sản như sản lượng thuỷ sản khai thác, nuôi trồng hàng năm...

Tuy nhiên trong điều kiện cụ thể của nước ta do nhận thức của các cấp các ngành

về thông tin của ngành thuỷ sản còn những hạn chế nên việc đầu tư các điều kiện cần thiết như kinh phí,... cho tổng điều tra và điều tra định kỳ còn ở mức khiêm tốn, nên các thông tin của tổng điều tra còn nhiều hạn chế cả về tính toàn diện và chất lượng của các thông tin.

Qua thực tế áp dụng chế độ báo cáo, điều tra thuỷ sản của Tổng cục thấy vẫn còn những điểm cần được hoàn thiện:

1. Về chỉ tiêu diện tích nuôi thuỷ sản

a. Phạm vi thu thập số liệu

Trước hết cần đưa ra khái niệm, phân định rõ từng loại diện tích nuôi, phạm vi thu thập số liệu. Hiện nay một số diện tích thực tế đã nuôi nhưng chưa được quy định rõ ràng như một số loại diện tích dưới đây:

Diện tích một vụ lúa, một vụ nuôi thuỷ sản, phần diện tích này về nguyên tắc đã tính vào diện tích trồng trọt (diện tích đất trồng cây hàng năm, nếu tính vào diện tích nuôi thuỷ sản sẽ tính trùng) hiện nay mô hình này tương đối phổ biến và sản lượng thuỷ sản hàng năm không nhỏ, nếu dùng sản lượng nuôi chung chia cho diện tích nuôi chuyên không phản ánh đúng bản chất kinh tế của hiện tượng, năng suất nuôi, đây còn là một trong những thành quả về chuyển dịch cơ cấu kinh tế của từng địa phương, giá trị thuỷ sản thu được cao hơn giá trị lúa, diện tích này lâu nay chưa tính. Theo chúng tôi loại hình này nên xếp vào một nhóm diện tích nuôi thuỷ sản riêng, vừa phản ánh được

kết quả sản xuất lại không trùng lặp về chỉ tiêu đất đai.

Diện tích nuôi thủy sản trên cát, số diện tích này đã được tính vào đất chuyên dùng, nếu tính sẽ trùng về diện tích đất, trong thực tế để có diện tích nuôi thủy sản trên cát mức đầu tư rất lớn, năng suất nuôi cao. Vì vậy theo chúng tôi loại hình này cũng được tính thành chỉ tiêu riêng vừa dễ theo dõi vừa không bị trùng về diện tích.

Diện tích các công trình thủy lợi, thủy điện thực tế có nuôi thủy sản, nhưng phần diện tích này cũng đã được tính vào đất chuyên dùng, để tiện cho việc theo dõi theo chúng tôi cũng nên tách thành chỉ tiêu riêng.

Diện tích ao trong dân cư thường là nhỏ lẻ, nhưng tương đối phổ biến nên diện tích lớn đã được tính vào đất thổ cư, nếu tính vào diện tích nuôi thủy sản sẽ trùng, vì vậy cũng nên có chỉ tiêu riêng để theo dõi.

b. Thời gian thu thập số liệu nuôi trồng

Nuôi trồng thủy sản gồm nhiều hình thức nuôi, thâm canh, bán thâm canh, quảng canh cải tiến, quảng canh. Mỗi hình thức nuôi có phương thức thu hoạch riêng:

- Hình thức nuôi công nghiệp với quy mô diện tích vừa và nhỏ thì thường thu hoạch một lần.

- Các hình thức nuôi bán thâm canh với qui mô diện tích lớn, nuôi quảng canh cải tiến, nuôi quảng canh, thậm chí nuôi trên diện tích nước ngọt dù diện tích nhỏ cũng thu hoạch nhiều lần. Vì vậy trong chỉ tiêu diện tích chỉ nên điều tra một, hoặc hai lần trong năm.

2. Đối với điều tra

Do tính phức tạp của ngành thủy sản, điều tra thủy sản hàng năm nên sử dụng

đồng thời cả hai phương pháp: Điều tra toàn diện và điều tra chọn mẫu.

- Điều tra toàn diện đối với các chỉ tiêu: Hộ, khẩu, lao động, diện tích nuôi theo các hình thức và mặt nước nuôi, số lượng và công suất của các loại tàu thuyền, số lồng nuôi,... (Diện tích nuôi và số lượng tàu thuyền khai thác còn là dàn mẫu phục vụ cho công tác chọn mẫu điều tra sản lượng).

- Điều tra mẫu về sản lượng nuôi và khai thác.

Đối với điều tra sản lượng khai thác áp dụng chọn mẫu cấp II (chọn hộ đại diện).

Từ thực tiễn trong quá trình chỉ đạo, thực hiện điều tra thủy sản ngoài quốc doanh của những năm gần đây cho thấy công suất của tàu có liên quan trực tiếp đến sản lượng khai thác, những tàu có công suất lớn sản lượng khai thác được nhiều hơn và ổn định hơn. Vì vậy chọn mẫu cấp 2 nên chọn theo nhóm công suất tàu, đối với tàu khai thác xa bờ những đơn vị có dưới 100 tàu nên điều tra toàn bộ, từ 100 đến 150 tàu điều tra 50%,... vì:

- Nhóm tàu có công suất dưới 33 cv chỉ khai thác được vùng ven biển, sản lượng ít, chất lượng sản phẩm không cao.

- Nhóm từ 33cv đến 57 cv thường khai thác ổn định được ở vùng giữa khơi giữa lộng.

- Nhóm trên 57 đến dưới 90 cv phần lớn khai thác xa bờ.

- Nhóm trên 90cv khai thác xa bờ.

Từ việc chia nhóm trên, nên căn cứ vào số lượng tàu của từng nhóm để phân bổ mẫu hợp lý cho từng nhóm, chẳng hạn nhóm tàu có công suất dưới 33cv khai thác gần bờ, sản

lượng bình quân tàu không nhiều, mặt khác độ chênh lệch sản lượng đánh bắt của các tàu không lớn nên chỉ cần tỷ lệ vừa phải,...

Nếu chọn mẫu cấp 2 như lâu nay (chọn theo chủ tàu) khi đến điều tra mặc dù có điều tra công suất của tàu, nhưng có hộ chỉ có 1 tàu, có hộ lại có tới hai, ba tàu và công suất của các tàu không giống nhau, thậm chí có sự chênh lệch lớn và như vậy tính đại diện của chủ tàu không cao. Khi chọn mẫu chỉ chọn hộ có tàu mà không biết ở nhóm công suất nào sẽ dẫn đến tình trạng một số

tàu cùng nhóm công suất nhiều lại điều tra ít và ngược lại nên khi suy rộng không đảm bảo độ tin cậy.

Trên đây là một số ý kiến về phương án điều tra thủy sản ngoài quốc doanh được rút ra từ quá trình thực hiện của Cục Thống kê Thanh Hoá, rất mong Tổng cục Thống kê hoàn thiện phương án có khả năng thực thi, giúp các tỉnh thực hiện tốt hơn chế độ báo cáo của ngành thủy sản, phục vụ tốt nhất các yêu cầu của lãnh đạo các cấp ■